

Sygn. akt *I ACa 166/21*

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 czerwca 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Krzysztof Józefowicz

Protokolant: sekr. sąd. Katarzyna Dubrowska-Jurewicz

po rozpoznaniu w dniu 15 czerwca 2022 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **K. P. i O. P. (1)**

przeciwko (...) **S.A. w S.**

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu XIII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą

w Lesznie

z dnia 10 grudnia 2020 r. sygn. akt XIII C 701/19

- I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 5 w ten sposób, że zasądzoną w punkcie 2 i 4 wyroku od pozwanego na rzecz powodów rentę w kwocie 500 zł miesięcznie podwyższa do kwoty po 750 zł (siedemset pięćdziesiąt) miesięcznie począwszy od 1 stycznia 2022 roku;
- II. oddala apelację powodów w pozostałym zakresie;
- III. oddala apelację pozwanego;
- IV. znosi wzajemnie koszty poniesione przez strony w postępowaniu apelacyjnym.

Krzysztof Józefowicz

--	--	--

(...)

st. sekr. sądowy E. G.

--	--	--

Sygn. akt I ACa 166/21

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym 9 października 2019 r. małoletnia powódka **K. P.** reprezentowana przez opiekuna prawnego J. T. wniosła o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w S.: 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią matki P. P. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 30 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty, nadto powódka wniosła o zasądzenie na jej rzecz renty 750 zł miesięcznie począwszy od 1 stycznia 2017 r. płatnej do 10 dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi za zwłokę z tytułu opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat.

Pozwem złożonym 9 października 2019 r. powód **O. P. (1)** wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. z siedzibą w S.: 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku ze śmiercią matki P. P. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od 30 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty, nadto powód wniósł o zasądzenie na jego rzecz renty 750 zł miesięcznie począwszy od 1 stycznia 2017 r. płatnej do 10 dnia każdego miesiąca wraz z odsetkami ustawowymi za zwłokę z tytułu opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat.

Powodowie wnieśli także o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego i kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych i kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Wyrokiem z 10 grudnia 2020r. w sprawie o sygn. akt XIII C 701/19/4, Sąd Okręgowy w Poznaniu XIII Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Lesznie:

1. Zasądził od pozwanego na rzecz małoletniej powódki K. P. kwotę 85.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty płatne do rąk jej opiekuna prawnego J. T..
2. Zasądził od pozwanego na rzecz małoletniej powódki K. P. rentę 500 zł miesięcznie płatną z góry do 15 dnia każdego miesiąca począwszy od 1 stycznia 2017r. wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 30 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty w zakresie pierwszej renty i dalej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 16 dnia każdego miesiąca do dnia zapłaty - płatną do rąk jej opiekuna prawnego J. T..
3. Zasądził od pozwanego na rzecz powoda O. P. (1) kwotę 85.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty.
4. Zasądził od pozwanego na rzecz powoda O. P. (1) rentę 500 zł miesięcznie płatną z góry do 15 dnia każdego miesiąca począwszy od 1 stycznia 2017 r. wraz z odsetkami ustawowymi od 30 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty w zakresie pierwszej renty i dalej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 16 dnia każdego miesiąca do dnia zapłaty.
5. W pozostałym zakresie oddalił powództwa.
6. Koszty procesu rozdzielił stosunkowo między stronami i obciążył nimi w 57,23% pozwanego a w 42,77% powodów.
7. Zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnych kwotę 11.237 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.
8. Nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa Sąd Okręgowy w Poznaniu kwotę 38,34 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.
9. Nakazał ściągnąć od powodów solidarnych na rzecz Skarbu Państwa Sąd Okręgowy w Poznaniu kwotę 28,66 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia.

W dniu 7 grudnia 2016 r. około godz. 16.40 na drodze krajowej numer (...) na odcinku pomiędzy K., a L. doszło do wypadku drogowego, w którym K. M., kierując samochodem osobowym marki V. (...) o nr rej. (...), jadąc drogą krajową numer (...), w sposób niewłaściwy obserwował pas drogowy i innych uczestników ruchu, skutkiem czego zmienił pas ruchu i przejechał na pas przeznaczony dla pojazdów jadących z naprzeciwka, przy czym poruszał się z prędkością niezapewniającą panowania nad kierowanym przez siebie samochodem w ówczesnie występujących warunkach drogowych, przez co stracił panowanie nad pojazdem, który utracił przyczepność do nawierzchni jezdni, obrócił się bokiem do kierunku jazdy, a tyłem w kierunku osi jezdni, a następnie uderzył prawym bokiem samochodu w jadący z naprzeciwka samochód osobowy marki R. (...) o nr rej. (...) kierowanym przez K. G., w następstwie czego pasażerka samochodu V. (...) o nr rej. (...) P. P. poniosła śmierć na miejscu, a kierowca samochodu R. (...) doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu.

Sprawca zdarzenia K. M. został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w Lesznie z dnia 6 października 2017 r. w sprawie o sygn. II K 472/17 za popełnienie przestępstwa z art. 177 § 2 k.k. na karę jednego roku pozbawienia wolności.

Pojazd, którym poruszał się sprawca zdarzenia, ubezpieczony był z tytułu odpowiedzialności cywilnej u pozwanego.

W następstwie zdarzenia P. P. zajmująca w samochodzie V. (...) siedzenie z przodu po prawej stronie znalazła się w najmniej korzystnej potencjalnie sytuacji urazowej spośród wszystkich osób uczestniczących w wypadku. Narażona była z prawej strony na kontakt bezpośredni z elementami wnętrza samochodu oraz z lewej strony na kontakt z ciałem kierowcy przemieszczającego się w jej kierunku. Z uwagi na charakter zdarzenia prawidłowo zapięty pas bezpieczeństwa nie dawał zmarłej ochrony przed powstaniem obrażeń wielonarządowych. Nawet prawidłowo zapięty pas bezpieczeństwa nie był w stanie zapobiec przemieszczeniu ciała P. P. w prawą stronę i jej kontaktowi z uszkodzonymi elementami wnętrza kabiny po prawej stronie. W dokumentacji medycznej dotyczącej zmarłej nie ujawniono charakterystycznych obrażeń zewnętrznych będących następstwem kontaktu ciała pasażerki V. z taśmą zapiętego pasa bezpieczeństwa, tzn. sińców i otarć naskórka w obrębie jej klatki piersiowej i brzucha o ułożeniu odpowiadającym części piersiowej i brzusznej zapiętego pasa bezpieczeństwa. Zdaniem biegłych brak takich obrażeń może wynikać z charakteru zderzenia samochodów, w którym główna siła uderzenia nastąpiła w prawy bok samochodu V., a nie w jego przód, co uniemożliwiło bezpośrednie oddziaływanie taśmy pasa na przednią część ciała pasażerki V. i powstanie w tym obszarze ewentualnych śladów. Natomiast charakterystyczne obrażenia w obrębie jamy brzusznej (wątroba, śledziona, jelita) w ocenie sądowo – medycznej mogą pochodzić od taśmy zapiętego pasa bezpieczeństwa. Zdaniem biegłych sądowych zmarła P. P. doznałaby obrażeń zewnętrznych i wewnętrznych po prawej stronie ciała nawet mając zapięty pas bezpieczeństwa i ich zdaniem zapięcie pasa bezpieczeństwa przez zmarłą nie miało żadnego istotnego znaczenia na zakres doznanych przez nią obrażeń ciała, tj. powstania obrażeń wielonarządowych, skutkujących zgonem.

W chwili zdarzenia matka powodów P. P. miała ukończone (...) lat. Była matką samotnie wychowującą dwójkę dzieci O. i K.. 9 stycznia 2018 r. J. T. została ustanowiona opiekunem prawnym małoletnich O. P. (1) i K. P.. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Gostyniu z 16 listopada 2017 r. w sprawie I. N.(...)ojciec powodów M. P. został pozbawiony władzy rodzicielskiej nad powodami. Ojciec dzieci raz przyjechał po śmierci ich mamy i przywiózł drobne prezenty. Ich ojciec kontaktuje się z dziećmi jak jest pijany. Ostatni taki telefon był w grudniu 2019 r. Dzwonił do opiekunki prawnej i ona w rozmowie usłyszała, że jest pijany. Dzieci nie chciały z nim rozmawiać. Wyrokiem z 20 marca 2018 r. Sąd Rejonowy w Gostyniu zasądził od M. P. na rzecz powodów alimenty 600 zł miesięcznie.

Po śmierci mamy dzieci zamieszkały w P. u swoich dziadków, rodziców zmarłej mamy to jest J. T. i R. T. i do dziś razem mieszkają.

O. P. (1) na wiadomość o wypadku i śmierci matki zareagował płaczem i szokiem emocjonalnym. Najtrudniejszy dla niego był pierwszy rok po zdarzeniu: ciągle wtedy myślał o mamie, nie mógł się pogodzić z jej stratą oraz z tym, że nie może wrócić do domu rodzinnego. Po kilku dniach od wypadku wrócił do szkoły i w zakresie edukacji funkcjonował

tak samo, jak przed zdarzeniem. Po śmierci matki miał problemy z zasypianiem przez okres około roku i płakał w nocy. Po roku od wypadku jego stan emocjonalny uległ poprawie, a teraz czuje się przeciętnie i wyznaje pogląd, że jest coraz lepiej i trzeba się z tym pogodzić. Ocenia, że pomoc psychologiczna, z jakiej korzystał w przeszłości, nie pomogła mu, czuł się zmuszony do korzystania z niej, a praktycznie było tak, że sam musiał to zrozumieć i przez to przejść. Wsparcia w trudnej sytuacji udzielali mu dziadkowie i siostra. Obecnie osobą dla niego najważniejszą uczuciowo jest młodsza siostra. Brak matki najbardziej odczuwa wtedy, kiedy o niej myśli i ją wspomina - wtedy przeszłe życie postrzega jako inne, lepsze i z tego powodu wraca uczucie smutku. Uważa, że jego życie, gdyby obecna w nim była matka, byłoby łatwiejsze – szczególnie w kwestii relacji rodzinnych. Obecny stan emocjonalny powoda jest umiarkowanie wyrównany, bez występowania symptomów świadczących o konieczności korzystania przez niego z pomocy specjalistycznej w postaci terapii psychologicznej lub leczenia psychiatrycznego.

Powódka na wiadomość o wypadku matki zareagowała zaprzeczeniem i niedowierzaniem; dotarło to do jej świadomości po okresie około tygodnia od zdarzenia wtedy płakała i odczuwała bezradność oraz miała „mętlik” w głowie. Uruchomiła wtedy mechanizmy obronne fantazjowanie - czyli myślała, że jak się obudzi, to wszystko będzie dobrze. Wsparcia i pomocy udzielali jej wtedy dziadkowie i starszy brat. Po okresie około tygodnia od wypadku wróciła do szkoły i w szkole odczuwała cierpienie psychiczne, ale nie prezentowała tego na zewnątrz, przy tym w kwestiach edukacyjnych funkcjonowała prawidłowo, bez problemów w przyswajaniu wiedzy. Ocenia, że potrzebowała pomocy psychologicznej i terapia jej pomogła. Okres żałoby trwał u niej około cztery miesiące, przy czym starała się wtedy żyć normalnie i nie zmieniała swoich relacji z innymi ludźmi. Do chwili obecnej brakuje jej mamy, a swoje relacje ze zmarłą opisuje jako przyjacielskie i bardzo bliskie. Nadal odczuwa duży smutek związany z jej stratą i uważa, że chyba tak będzie do końca jej życia. Z powodu braku opieki rodzicielskiej czuje się osamotniona. Osobą bardzo bliską uczuciowo jest dla niej starszy brat. Podczas badania psychologicznego, które przeprowadziła biegła psycholog P. C. małaletnia była umiarkowanie napięta emocjonalnie, w nastroju obniżonym, płacziwa, napęd psychoruchowy w normie, afekt - żywy. W szybkim tempie, ze zrozumieniem wykonywała metody diagnostyczne. Generalnie, obecny stan emocjonalny małaletniej powódki jest umiarkowanie wyrównany, bez występowania symptomów świadczących o konieczności korzystania przez nią z pomocy specjalistycznej psychologa lub lekarza psychiatry.

O. chodzi do (...)klasy Zespołu Szkół (...) w (...), uczy się w zawodzie (...) K. uczęszcza do(...) Liceum (...) O. uczy się dobrze, K. uczy się bardzo dobrze. Dzieci nie sprawiają kłopotów wychowawczych. W chwili śmierci mamy O. miał (...)lat, K. (...)lat. Powodowie korzystali z pomocy psychologicznej. Powodowie wzięli udział w sześciu spotkaniach z psychologiem w czasie od stycznia 2017 r. do maja 2017 r. Powodowie nie korzystali z pomocy lekarza psychiatry. Powodowie są somatycznie zdrowi, nie chorują. Powodowie przeżywali i przeżywają do dzisiaj śmierć mamy. Są zamknięci w sobie i smutni. P. P. przed śmiercią nie pracowała na podstawie umowy. Jedynie pracowała dorywczo robiła wiązańki na cmentarz, dorabiała sobie jako konsultantka A.. Kiedy była z mężem, to razem prowadzili sklep i (...) tam pracowała. Pracowała do czasu aż urodził się O. i później pracowała do momentu aż urodziła K.. Miała wykształcenie średnie, zawód krawcowa. W spadku po P. P. został dom jednorodzinny, został on sprzedany za zgodą sądu rodzinnego za 380.000 zł. Pieniądze zostały po połowie wpłacone na konto każdego z dzieci.

J. T. pobiera 670 zł dla każdego dziecka z (...) i 500+ dla K.. Powodowie nie otrzymują renty rodzinnej z (...) ani od ubezpieczyciela. J. T. jest na emeryturze. Pobiera świadczenie 2270 zł miesięcznie. R. T. podjął pracę i zarabia 1920 zł netto miesięcznie. Na utrzymanie jednego dziecka J. T. potrzebuje 1600 zł na miesiąc. 110 zł miesięcznie kosztuje bilet miesięczny z P. do L. na dojazd do szkoły. Powodowie otrzymują 100 zł miesięcznie kieszonkowego. Wydatki szkolne: ubezpieczenie 50 zł K. i 79 zł O., komitet rodzicielski u K. 60 zł, u O. 60, przybory szkolne, klasowe 7 zł u jednego i 5 zł u drugiego co miesiąc. Na wyżywienie każdego dziecka potrzeba od 450 zł do 500 zł miesięcznie. Na ubiory i buty potrzeba od 150 zł do 200 zł miesięcznie dla każdego dziecka. Od 50 zł do 60 zł potrzeba na środki higieniczne dla O. i dla K. 100 zł, na środki czystości 150 zł na dwójkę dzieci. K. ma zainteresowania plastyczne i kupuje materiały do malowania za 150 zł mniej więcej raz na półtora miesiąca. Do nauki zdalnej J. T. zakupiła K. laptop z kamerą na raty. Rata wynosi 117 zł miesięcznie. Na wakacje dla każdego z powodów potrzeba 1500 zł rocznie. Na dentystę 1000 zł rocznie dla K.. Powodowie mają telefony komórkowe. Telefon O. kosztuje 90 zł miesięcznie. Telefon K. 55 zł miesięcznie. J. i R. T. ponoszą opłaty mieszkaniowe to jest 1100 zł na dwa miesiące za gaz w sezonie grzewczym. Za

prąd płacą około 317 zł na dwa miesiące. Za wodę 240 zł miesięcznie. Wywóz śmieci 110 zł za cztery osoby. Abonament za Internet wynosi 84 zł miesięcznie. Abonament z telewizją 80 zł miesięcznie. Powód O. P. (1) chodzi dwa razy w miesiącu do fryzjera za 30 zł. K. chodzi do fryzjera raz na dwa, trzy miesiące za 100 zł. O. P. (1) ma samochód, a ubezpieczenie OC kosztuje 400 zł rocznie, paliwo 250 zł miesięcznie.

Powodowie wystąpili do pozwanego z wnioskiem o naprawienie szkody pismem z 23 grudnia 2016 r. i domagali się przyznania po 600000 zł tytułem zadośćuczynienia i po 1000 zł renty. Pozwany wypłacił każdemu z powodów po 35 000 zł i odmówił wypłaty renty.

Sąd Okręgowy wskazał, że powodowie domagając się zadośćuczynienia oparli swoje żądanie na treści przepisu 446 § 4 k.c., zgodnie z którym sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia.

Legitymacja bierna pozwanego jako ubezpieczającego samochód, którym poruszał się sprawca wypadku wynika z treści art. 805 § 1 k.c.

Odpowiedzialność ubezpieczyciela obejmuje także szkody będące bezpośrednią konsekwencją śmierci poszkodowanego w sferze praw jego najbliższych i to niezależnie od tego, czy podstawę roszczenia stanowią przepisy art. 446 k.c. czy też art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.

Sąd Okręgowy ustalił, że śmierć P. P. była dla powodów tragicznym przeżyciem, tym bardziej, że jej śmierć była nagłą i nieoczekiwana. Powodowie byli związani emocjonalnie ze swoją matką. Była ona ich jedyną opiekunką i najważniejszą osobą w ich życiu z uwagi na bierną postawę wychowawczą ich ojca. Dlatego więź pomiędzy powodami a zmarłą była szczególnie silna. Obydwoje powodowie wskazali, że mama była najważniejszą osobą w ich życiu. Trauma po tragicznej śmierci matki, z jaką zmagają się małoletnia K. P. i O. P. (1), czyli okoliczności cierpienia powodów w sferze psychologicznej charakteryzują się obecnie nadal występującym u nich poczuciem osamotnienia i osierocenia, co skutkuje niezaspokojoną w pełni potrzebą bezpieczeństwa i stabilizacji życiowej oraz emocjonalno - psychicznej. Powodowie nadal cierpią emocjonalnie z powodu straty matki i tęsknią za nią; z tej przyczyny wykazują tendencję do stosowania mechanizmów obronnych, przy czym ich aktualny stan emocjonalno - psychiczny jest umiarkowanie wyrównany i nie wymaga zastosowania specjalistycznej pomocy, a raczej wsparcia ze strony osób najbliższych. Tuż po zdarzeniu ich przeżycia emocjonalne miały charakter odczuwania żałoby po stracie osoby najbliższej i okres żałoby został zakończony. Aktualnie odczuwana przez nich trauma charakteryzuje się umiarkowanym nasileniem i nie wpływa negatywnie na role, jakie oni podejmują w życiu oraz na sferę ich funkcjonowania poznawczego, edukacyjnego czy społecznego, jedynie wpływa umiarkowanym stopniu na ich funkcjonowanie emocjonalne i odporność psychiczną; powodowie wykazują przy tym zdolności adaptacyjne.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd Okręgowy uznał, że odpowiednimi, które spełnią wobec powodów funkcje, jakie instytucja zadośćuczynienia niesie za sobą, w niniejszej sprawie w związku ze zgonem córki, będą kwoty po 120.000 zł. W związku z tym, że powodowie w toku postępowania likwidacyjnego otrzymali od pozwanego kwoty po 35.000 zł tytułem zadośćuczynienia, Sąd Okręgowy na podstawie art. 446 § 4 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powodów dodatkowo kwoty po 85.000 zł tytułem zadośćuczynienia po śmierci matki P. P.. W pozostałym zakresie Sąd I instancji oddalił powództwa o zasądzenie zadośćuczynienia, uznając, że kwota 120.000 zł jest wystraszająca. U powodów zakończył się już okres żałoby. Obydwoje powodowie mają zachowane właściwe zdolności adaptacyjne. Nie wymagają leczenia psychiatrycznego ani psychoterapii. Mają zapewnione poczucie bezpieczeństwa. Prawidłowo wypełniają swoje role społeczne. Uczą się, nie sprawiają kłopotów wychowawczych. To wszystko skutkuje oceną, że zadośćuczynienie 120.000 zł w pełni naprawi krzywdę powodów i jest zbędne udzielenie powodom ochrony ponad ww. kwotę zadośćuczynienia. Jednocześnie zadośćuczynienie 120.000 zł jest wartością ekonomicznie istotną.

Sąd Okręgowy wskazał następnie, że powodowie domagali się ustawowych odsetek od zadośćuczynienia od dnia 30 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty. Zgodnie z art. 481 § 1 k.c. odsetki należą się wierzycielowi od chwili, gdy dłużnik spóźnia się ze spełnieniem wymagalnego świadczenia pieniężnego. Zadośćuczynienie traktowane jest jako wierzytelność bezterminowa, w związku z powyższym jego wymagalność należy wiązać z datą zgłoszenia

zobowiązanemu roszczenia sprecyzowanego co do wysokości. Roszczenie o zapłatę zadośćuczynienia powstaje z chwilą wyrządzenia krzywdy czynem niedozwolonym i staje się wymagalne zgodnie z dyspozycją art. 455 k.c. niezwłocznie po wezwaniu do zapłaty. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym (...) (Dz.U.2013.392 j.t.) zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie w terminie 30 dni licząc od dnia złożenia przez poszkodowanego lub uprawnionego zawiadomienia o szkodzie.

Ponieważ pismem z 23 grudnia 2016 r. powodowie zgłosili szkodę pozwanemu i domagali się zapłaty zadośćuczynienia 600.000 zł, Sąd Okręgowy przyjął, że pozwany od dnia 30 stycznia 2017 r. spóźnia się ze spełnieniem zapłaty zadośćuczynienia.

Następnie Sąd Okręgowy stwierdził, że powodowie domagali się zasądzenia na ich rzecz od pozwanego renty w wysokości po 750,00 zł miesięcznie na podstawie art. 446 § 2 k.c.

Sąd I instancji dokonał oceny możliwości zarobkowych i majątkowych matki powodów, wskazując, że matka powodów przed śmiercią pracowała jedynie dorywczo. Zajmowała się osobiście opieką i wychowaniem małoletnich dzieci. Możliwości zarobkowe P. P. kształtowały się na poziomie płacy minimalnej co najmniej 1.920 zł miesięcznie. Matka powodów miała (...) lat, wykształcenie średnie, była zdrowa i zdolna do pracy. Zatem nie można zakładać, że nie podjęłaby nigdy pracy zarobkowej. Wraz ze wzrostem potrzeb materialnych dzieci i zakresem ich samodzielności potencjalne możliwości podjęcia pracy przez matkę powodów były wyższe. P. P. posiadała oprócz zawodu krawcowa także inne kwalifikacje umiała robić wieńce, znała się na handlu, gdyż z mężem prowadziła sklep, znała się na kosmetykach, gdyż była konsultantką w firmie kosmetycznej. Oprócz tego w skład obowiązku alimentacyjnego rodzica wchodzi osobiste starania, które zastępują świadczenie majątkowe. P. P. wszystkie te czynności wykonywała, bo jej dzieci były zadbane, dobrze się uczyły, nie sprawiały problemów wychowawczych. Zmarła miała własny dom, w którym mieszkała wraz z dziećmi i o ten dom dbała. Powodowie pamiętają, że matka była dla nich osobą najbliższą i zapewniała im osobistą opiekę w każdej sferze. Wszystkie te czynności świadczone przez matkę po jej śmierci mają wymiar ekonomiczny. Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że przy uwzględnieniu wszelkich możliwości zmarłej to jest możliwości zarobkowych i osobistych, jej udział w kosztach utrzymania dzieci wynosiłby nie więcej niż po 500,00 zł miesięcznie. W konsekwencji matka powodów jedynie w takim zakresie mogłaby partycypować w kosztach utrzymania dzieci. Taka kwota tytułem renty będzie również odpowiednia z uwagi na usprawiedliwione potrzeby dzieci, które wynoszą około 1600 zł miesięcznie.

Potrzeby te miesięcznie w przypadku O. P. (1) wynoszą:

500 zł wyżywienie,

91,60 zł kosztuje bilet miesięczny (10x110 zł =1100 zł: 12=91,60 zł),

100 zł kieszonkowe,

5,80 zł ubezpieczenie O. (70 zł: 12= 5,80 zł),

5 zł komitet rodzicielski (60 zł :12=5 zł),

5,80 zł składka klasowa (7x10=70 zł: 12= 5,80 zł),

200 zł ubiory i buty,

60 zł środki higieniczne,

75 zł środki czystości,

125 zł wakacje,

90 zł telefon komórkowy,

81,25 zł (1100 zł rachunek za 2 miesiące w sezonie grzewczym $\times 3 = 3330$ zł 200 zł rachunek za dwa miesiące poza sezonem grzewczym $\times 3 = 600$ zł, 600 zł + 3300 zł = 3900 zł: $12 = 325$ zł: $4 = 81,25$ zł),

39,62 zł prąd,

60 zł woda,

27,50 zł wywóz śmieci,

21 zł Internet,

20 zł telewizja,

60 zł fryzjer,

100 zł zakup książek, prasy, gier komputerowych, akcesoriów do komputera.

Potrzeby te miesięcznie w przypadku K. P. wynoszą:

500 zł wyżywienie,

91,60 zł kosztuje bilet miesięczny (10×110 zł = 1100 zł: $12 = 91,60$ zł),

100 zł kieszonkowe,

5,80 zł ubezpieczenie O. (70 zł: $12 = 5,80$ zł),

4,10 zł komitet rodzicielski (60 zł : $12 = 4,10$ zł),

5,80 zł składka klasowa ($5 \times 10 = 50$ zł: $12 = 5,80$ zł),

200 zł ubiory i buty,

100 zł kosmetyki i środki higieniczne,

75 zł środki czystości,

125 zł wakacje,

55 zł telefon komórkowy,

81,25 zł (1100 zł rachunek za 2 miesiące w sezonie grzewczym $\times 3 = 3330$ zł 200 zł rachunek za dwa miesiące poza sezonem grzewczym $\times 3 = 600$ zł, 600 zł + 3300 zł = 3900 zł: $12 = 325$ zł: $4 = 81,25$ zł),

39,62 zł prąd,

60 zł woda,

27,50 zł wywóz śmieci,

21 zł Internet,

20 zł telewizja,

50 zł fryzjer,

75 zł zakup przyborów do malowania,

83,33 zł stomatolog,

117 zł rata za komputer.

Sąd Okręgowy wskazał, że biorąc pod uwagę, że 670 zł dzieci otrzymują z tytułu pozostawania w rodzinie zastępczej i 600 zł z tytułu alimentów od ojca M. P., to renta w wysokości 500 zł, będzie odpowiednia na zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb materialnych dzieci i potrzeb polegających na osobistych staraniach, które dawała dzieciom matka.

Powodowie domagali się zasądzenia renty począwszy od miesiąca stycznia 2017 r. Ponieważ już w styczniu 2017 roku P. P. nie żyła, to jej dzieciom należy się renta od tego miesiąca. Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 446 § 2 k.c. w pkt 2 i 4 wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwoty po 500 zł miesięcznie tytułem renty, płatne z góry do dnia 15-tego każdego miesiąca do rąk opiekuna prawnego J. T. dla małoletniej K. P. i do rąk powoda O. P. (1), który jest już pełnoletni wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności. W pozostałym zakresie Sąd I instancji oddalił roszczenia o rentę. Renta powyżej 500 zł byłaby ponad usprawiedliwione potrzeby dzieci zmarłej P. P. i ponad jej możliwości zarobkowe.

O kosztach Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 2 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800 ze zm.) w brzemieniu obowiązującym w dniu wniesienia pozwu. Na podstawie z art. 113 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd Okręgowy obciążył obie strony stosownie do wyniku postępowania wydatkami na opinie biegłej, które nie były pokryte z zaliczki powodów i koszty te nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany, w części, tj. w pkt 2, 4 oraz 6-9, zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c.

a) poprzez pominięcie przez Sąd I instancji faktu, że otrzymane po wypadku z dnia 7.12.2016r. świadczenie z tytułu umieszczenia powodów w rodzinie zastępczej nie ma znaczenia dla ustalenia wysokości renty na podstawie art. 446 § 2 k.c., gdy tymczasem świadczenie z tytułu umieszczenia w rodzinie zastępczej zostało przyznane powodom z uwagi na śmierć P. P. jako substytut wynagrodzenia przez nią osiąganego i jest przeznaczone na koszt związane z utrzymaniem powodów, stąd świadczenie to winno być uwzględniane przy ustaleniu wysokości renty w oparciu o art. 446 § 2 k.c.,

b) poprzez ustalenie przez Sąd I instancji, że potrzeby powodów w kwocie po 1600zł winny zostać zaspokojone w całości ze świadczenia z tytułu umieszczenia w rodzinie zastępczej w kwocie po 670zł, z alimentów od ojca powodów w kwocie po 600zł oraz z zasądzonej od pozwanego wyrokiem renty w wymiarze po 500zł miesięcznie, gdy tymczasem skoro możliwości zarobkowe zmarłej umożliwiały jej dostarczanie powodom kwoty po 500zł miesięcznie, a po wypadku powodowie otrzymują kwotę wyższą tj. po 670zł miesięcznie z tytułu umieszczenia ich w rodzinie zastępczej, to brak jest podstaw do uznania, że ich sytuacja finansowa uległa pogorszeniu i wymaga zrekompensowania poprzez przyznanie renty od pozwanego w kwocie po 500zł miesięcznie,

c) poprzez ustalenie, że możliwości zarobkowe P. P. pozwalały jej na dostarczenie środków utrzymania powodom w kwocie po 500zł miesięcznie i pominięcie, że w sytuacji, gdy powodowie otrzymują z racji umieszczenia ich w rodzinie zastępczej świadczenie w kwocie po 670zł miesięcznie, to nie doszło do straty finansowej po stronie powodów pozwalającej na przyznanie renty od pozwanego w kwocie po 500zł miesięcznie,

d) poprzez pominięcie istotnego dla rozstrzygnięcia faktu, że skoro władza rodzicielska przysługiwała P. P., a wskutek jej śmierci powodowie zostali umieszczeni w rodzinie zastępczej koszty dostarczania im środków utrzymania (w kwocie 670zł) zostały przejęte przez Państwo w miejsce matki powodów,

2. naruszenie prawa materialnego tj. art. 822 k.c., art. 446 § 2 k.c. w zw. z art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym (...)

a) poprzez przyjęcie, że każdemu z powodów należna jest renta w wysokości w kwocie po 500zł płatna miesięcznie począwszy od 1.01.2017r. na przyszłość, gdy tymczasem w biorąc pod uwagę realne możliwości zarobkowe zmarłej P. P. umożliwiające jej dostarczanie środków utrzymania powodom w kwocie po 500zł, fakt otrzymywania przez powodów świadczenia z powodu umieszczenia w rodzinie zastępczej w kwocie po 670zł przesądza o tym, że nie ma podstaw do przyznania im renty we wskazanej przez Sąd wysokości.

b) poprzez błędną interpretację i przyjęcie, że świadczenie dla rodzin zastępczych (w kwocie po 670zł) otrzymywane przez powodów nie ma wpływu na ustalenie wymiaru renty na podstawie art. 446 § 2 k.c., gdy tymczasem prawidłowa wykładnia tego przepisu zakłada uwzględnienie przez Sąd I instancji przy ustaleniu uszczerbku podlegającego naprawieniu przez osobę ponoszącą odpowiedzialność odszkodowawczą, także wynikające z tego zdarzenia korzyści dla osoby poszkodowanego.

Podnosząc powyższe zarzuty pozwany wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku:

- w punkcie 2 i 4 w całości poprzez oddalenie powództwa w tym zakresie,

- w punkcie 6, 7, 8, 9 w całości poprzez stosunkowe rozdzielanie kosztów postępowania przed Sądem I instancji i zasądzenie od każdego z powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania przed Sądem I instancji,

2. zasądzenie od każdego z powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w postępowaniu przed Sądem II instancji,

ewentualnie o:

3. uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Apelację od powyższego wyroku złożyli także powodowie, w części, tj. w zakresie punktów 1 - 5 w części oddalającej żądanie zapłaty zadośćuczynienia na rzecz małoletniej K. P. ponad kwotę 85.000zł, oddalającej żądanie zapłaty zadośćuczynienia na rzecz O. P. (1) ponad kwotę 85.000zł, oddalającej żądanie zapłaty renty na rzecz małoletniej K. P. ponad kwotę 500zł oraz oddalającej żądanie zapłaty renty na rzecz O. P. (1) ponad kwotę 500zł.

Powodowie zarzucali:

1. Obrazę przepisu prawa materialnego - art. 446 § 4 k.c. poprzez uznanie, że kwota po 85.000 złotych zadośćuczynienia na rzecz każdego z powodów, jako dzieci zmarłej ((...) lat i (...) lat w chwili zdarzenia) jest kwotą adekwatną do doznanych przez nie krzywd i cierpień psychicznych związanych z tragiczną śmiercią matki, a co za tym idzie zasądzenie przez Sąd I Instancji kwot zadośćuczynienia w oderwaniu od ustawowych przesłanek, z pominięciem tak istotnych okoliczności jak to, że więź łącząca dzieci z matką jest jedną z najsilniejszych więzi międzyludzkich oraz, że powodowie w bardzo młodym wieku stracili jedynego rodzica, który sprawował nad nimi faktycznie opiekę, wspierał ich w rozwoju, zapewniał byt, organizował pomoc i wsparcie w każdej sprawie życiowej;

2. Obrazę przepisów prawa materialnego - art. 446 § 2 k.c. poprzez uznanie przez Sąd, że kwota po 500 złotych miesięcznie tytułem renty na rzecz każdego z powodów jest kwotą adekwatną do potrzeb uprawnionych i możliwości zarobkowych zmarłej P. P., a co za tym idzie zasądzenie przez Sąd renty na rzecz powodów w wysokości oderwanej od ustawowych przesłanek, w szczególności z pominięciem potrzeb powodów związanych z dalszym kształceniem i stale rosnącymi wydatkami ze względu na ich dojrzwanie oraz przez bezzasadne przyjęcie, że zmarła osiągałaby jedynie wynagrodzenie na poziomie płacy minimalnej;

3. Błąd w ustaleniach stanu faktycznego sprawy polegający na przyjęciu przez Sąd I Instancji, że okres żałoby dzieci zmarłej został zakończony, a obecnie przeżywana przez nich trauma nie wpływa negatywnie na ich funkcjonowanie i odporność psychiczną, w sytuacji gdy K. i O. P. (2) w dalszym ciągu przeżywają tragiczną śmierć matki, nadal zmagają się z silną traumą, która ma istotny wpływ na ich codzienne funkcjonowanie, nadal odczuwają tęsknotę i brak matki;

4. Błąd w ustaleniach stanu faktycznego sprawy polegający na przyjęciu przez Sąd I Instancji, że powodowie otrzymują od ojca alimenty w kwocie po 600 złotych, w sytuacji gdy M. P. nie łoży jakichkolwiek alimentów, a sama egzekucja względem niego wypada bezskutecznie oraz bezpodstawne przyjęcie przez Sąd, że możliwości zarobkowe zmarłej P. P. zamykają się w wysokości minimalnej płacy, w sytuacji gdy zmarła posiadała dwa wyuczone zawody - fryzjerka i krawcowa, a nadto dorabiała sprzedając kosmetyki, a co za tym idzie jej możliwości zarobkowe mogły kształtować się znacznie powyżej płacy minimalnej.

Wskazując na wyżej sprecyzowane zarzuty powodowie wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w ten sposób, że Sąd II Instancji zasądzi od pozwanego na rzecz:

1. Małoletniej K. P. kwotę 150.000 złotych tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 stycznia 2017 roku do dnia zapłaty płatne do rąk jej opiekuna prawnego J. T.;

2. Małoletniej K. P. kwotę 750 złotych tytułem renty płatną z góry do 15 dnia każdego miesiąca począwszy od 1 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty w zakresie pierwszej renty i dalej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 15 dnia każdego miesiąca do dnia zapłaty - płatną do rąk jej opiekuna prawnego J. T.;

3. O. P. (1) kwotę 150.000 złotych tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 30 stycznia 2017 roku do dnia zapłaty;

4. O. P. (1) kwotę 750 złotych tytułem renty płatną z góry do 15 dnia każdego miesiąca począwszy od 1 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty w zakresie pierwszej renty i dalej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 15 dnia każdego miesiąca do dnia zapłaty.

Ponadto apelujący wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz strony powodowej kosztów sądowych oraz kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem II Instancji według norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami. Jednocześnie wnieśli o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów w postaci ofert pracy na ustalenie faktu w przedmiocie możliwości zarobkowych P. P..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powodów jest częściowo zasadna, co skutkowało podwyższeniem zasądzonej na rzecz powodów renty do kwot po 750 zł począwszy od 1 stycznia 2022r., zaś apelacja pozwanego była bezzasadna w całości.

Sąd Apelacyjny w pierwszej kolejności odniósł się do apelacji powodów – jako dalej idącej, gdyż kwestionowali oni zarówno wysokość zasądzonego na ich rzecz zadośćuczynienia, jak i wysokość renty, domagając się ich stosownego podwyższenia.

Odpowiedzialność pozwanego co do zasady nie była sporna między stronami. Roszczenie o zadośćuczynienie z powodu śmierci członka rodziny wynika z art. 446 § 4 k.c., zgodnie z którym sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Powodowie – małoletnia K. P. i O. P. (1) kwestionowali rozstrzygnięcie Sądu I instancji w części, domagając się podwyższenia zadośćuczynienia i zasądzenia na swoją rzecz dodatkowej kwoty 65.000 zł na rzecz każdego z nich, tj. łącznie po 150.00 zł na rzecz każdego z nich. Zdaniem strony powodowej Sąd I instancji ustalając wysokość zadośćuczynienia nie uwzględnił należyście istotnych okoliczności mających znaczenie dla oceny rozmiaru krzywdy doznanej przez powodów na skutek utraty matki. Apelujący zarzucali przy tym pominięcie przez Sąd Okręgowy tak istotnych okoliczności jak to, że więź łącząca dzieci z matką jest jedną z najsilniejszych więzi międzyludzkich oraz, że

powodowie w bardzo młodym wieku stracili jedyne rodzica, który sprawował nad nimi faktycznie opiekę. Nadto argumentowali, że w dalszym ciągu przeżywają tragiczną śmierć matki i zmagają się z traumą.

Odnosząc się do powyższego należy w pierwszej kolejności wskazać, że niewątpliwie trudno jest wycenić ból, rozpacz, cierpienie. Nie można ustalać miernika bólu i cierpienia, a każdy przypadek powinien być rozpatrywany indywidualnie i odrębnie przy stosowaniu wszystkich istotnych elementów dla danej sprawy.

Trzeba podkreślić, że na wysokość należnego zadośćuczynienia ma wpływ zakres i charakter krzywdy, którą ma ono rekompensować. Sąd Apelacyjny w pełni podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2019 r., V CSK 179/18, że w sprawach o zadośćuczynienie pieniężne na podstawie art. 446 § 4 k.c. krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej, a każdy przypadek powinien być traktowany indywidualnie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta ma opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego. Zadośćuczynienie powinno uwzględniać dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, oparcie w innych osobach bliskich, wiek osoby uprawnionej do zadośćuczynienia, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, a także wiek pokrzywdzonego. Zadośćuczynienie nie powinno prowadzić do wzbogacenia pokrzywdzonego. Powinno jednak przedstawiać odczuwalną ekonomicznie wartość, a jego wysokość nie może sprowadzać się do kwoty symbolicznej.

Przepisy prawa cywilnego podobnie jak w przypadku zadośćuczynienia z art. 445 k.c. i z art. 446 § 4 k.c. nie precyzują żadnych kryteriów ustalania wysokości zadośćuczynienia z art. 448 k.c. i przez posłużenie się klauzulą generalną ("suma odpowiednia") pozostawiają ją uznaniu sądów. Z tego względu zasadnym wydaje się odwołanie do wypracowanych przez judykaturę i doktrynę zasad ustalania zadośćuczynienia na podstawie art. 445 k.c. Do podstawowych z kryteriów, mogących mieć odpowiednie zastosowanie do zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej, należy zaliczyć rodzaj naruszonego dobra, stopień i czas trwania cierpienia psychicznych rozumianych, jako ujemne przeżycia związane ze śmiercią najbliższego członka rodziny, stopień zażyłości łączącej zmarłego i poszkodowanego, jakość łączącej ich relacji, wiek poszkodowanego, skutki w zakresie życia osobistego, jakie śmierć osoby najbliższej wywołała. Należy także pamiętać, że kwota zadośćuczynienia ma charakter kompensacyjny i stanowi jednorazową rekompensatę za całą krzywdę doznaną przez osobę, której dobro zostało naruszone, a zatem sytuacja poszkodowanego występującego z żądaniem powinna być oceniona całościowo.

Zgodnie z przesłankami zawartymi zarówno w 445 § 1 k.c., jak i art. w 446 § 4 k.c., zadośćuczynienie ma być "odpowiednie". Ustalenie, jaka kwota w konkretnych okolicznościach jest "odpowiednia", należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego. Korygowanie przez Sąd II instancji zasądzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, tj. albo rażąco wygórowane, albo rażąco niskie (wyrok Sądu Najwyższego z 18 listopada 2004 r. I CK 219/04). W okolicznościach tej sprawy taka dysproporcja zdaniem Sądu Odwoławczego nie zachodzi.

Sąd Apelacyjny uznał, że w zakresie roszczenia powodów z tytułu doznanej krzywdy odpowiednią kwotą zadośćuczynienia za śmierć matki winna być suma łącznie 120.000 zł (wraz z wypłaconym już przez ubezpieczyciela świadczeniem po 35.000 zł na rzecz każdego z powodów). A zatem na rzecz każdego z powodów prawidłowo zasądzono po 85.000 zł tytułem zadośćuczynienia. Kwota ta spełnia kryterium odpowiedniości i jednocześnie rekompensuje doznaną przez powodów krzywdę wobec naruszenia dóbr osobistych poprzez zerwanie więzi rodzinnych ze zmarłą P. P..

Jak już podkreślano - krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej, a każdy przypadek powinien być traktowany indywidualnie. Sąd Apelacyjny zgodził się przy tym z argumentacją apelujących powodów, że na wysokość zadośćuczynienia miały wpływ takie okoliczności jak to, że więź łącząca dzieci z matką jest jedną z najsilniejszych więzi międzyludzkich oraz, że powodowie w bardzo młodym

wieku stracili jedyne rodzica, który sprawował nad nimi faktycznie opiekę, jednakże okoliczności te zostały już uwzględnione przez Sąd Okręgowy. Sąd I instancji bardzo wnikliwie ocenił wszystkie przesłanki mające wpływ na rozmiar krzywdy powodów, biorąc pod uwagę fakt, że śmierć matki była dla powodów tragicznym przeżyciem, tym bardziej, że była nagła i nieoczekiwana. Powodowie byli silnie związani emocjonalnie z matką, gdyż była ona ich jedyną opiekunką i najważniejszą osobą w ich życiu z uwagi na bierną postawę ojca. Dlatego więź pomiędzy powodami a matką była szczególnie silna. Sąd Okręgowy prawidłowo uwypuklił, że więzi łączące rodziców z dziećmi mają szczególnie silny charakter i są w istocie najsilniejszymi więziami rodzinnymi. Rozerwanie tych więzi jest zatem szczególnie bolesne. Trafnie też Sąd I instancji zważył, iż powodowie utracili rodzica w bardzo młodym wieku. Jednakże zdaniem Sądu Apelacyjnego kwota 120.000 zł jest adekwatna do zakresu krzywdy powodów i uwzględnia wszystkie akcentowane w apelacji okoliczności. Wskazać tutaj należy, że u powodów zakończył się już okres żałoby i oboje mają zachowane właściwe zdolności adaptacyjne. Ponadto nie wymagają leczenia ani psychoterapii, jak również prawidłowo wypełniają swoje role społeczne. Nie można oczywiście kwestionować faktu, że powodowie nadal przeżywają śmierć matki, jednakże aktualnie doświadczana przez nich trauma charakteryzuje się umiarkowanym nasileniem, a proces żałoby został zakończony.

Ponownie podkreślić należy, że Sąd II instancji może korygować wysokość zadośćuczynienia tylko wówczas, gdy zadośćuczynienie jest niewspółmiernie nieodpowiednie jako rażąco wygórowane lub rażąco niskie, albo jeżeli Sąd I instancji przyznał je w rozmiarze mniejszym, niż usprawiedliwiony wynikiem postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1970 r., sygn. akt: III PRN 39/70 oraz uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2002 r., sygn. akt: V CKN 527/00). Takich okoliczności skarżący w apelacji nie wykazali. W związku z tym ingerencja Sądu II instancji w wysokość zasądzonych w omawianym zakresie świadczeń nie byłaby w tym wypadku właściwa. Nie sposób bowiem zarzucić rozstrzygnięcia Sądu I instancji, aby przyznane zadośćuczynienie było rażąco niskie. Zdaniem Sądu II instancji świadczenie to zostało określone na odpowiednim poziomie.

Sąd Apelacyjny uznał zatem, że kwota po 85.000 zł zasądzona na rzecz każdego z powodów wraz z już wypłaconym przez pozwanego świadczeniem po 35.000 zł jest adekwatna do rozmiaru ich krzywdy.

Przechodząc w dalszej kolejności do oceny rozstrzygnięcia dotyczącego zasądzonej renty, wskazać należy, że było ono kwestionowane przez obie apelujące strony, przy czym powodowie domagali się jego podwyższenia do kwot po 750 zł na rzecz każdego z nich, zaś pozwany wnosił o oddalenie roszczenia o rentę w całości w odniesieniu do każdego z powodów.

Sąd Apelacyjny dokonał zatem łącznej oceny zarzutów obu apelacji związanych z roszczeniem o rentę, o którym mowa w art. 446 § 2 k.c.

W zaskarżonym wyroku Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów rentę po 500 zł miesięcznie począwszy od 1 stycznia 2017 r. wraz z odsetkami ustawowymi od 30 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty w zakresie pierwszej renty i dalej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 16 dnia każdego miesiąca do dnia zapłaty.

Podstawą zasądzenia renty był przepis art. 446 § 2 k.c., zgodnie z którym osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Takiej samej renty mogą żądać inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.

Renta, o której mowa w art. 446 § 2 k.c. wynika z pomniejszenia dochodu gospodarstwa domowego, przeznaczanego na potrzeby rodziny, które to zmniejszenie związane jest ze śmiercią zobowiązanego. Skoro tak, to podstawą dla ustalenia wysokości renty powinny być dochody uzyskiwane przez zmarłego i przeznaczane przez niego na utrzymanie gospodarstwa domowego, w którym funkcjonują powodowie. Inne okoliczności związane z sytuacją majątkową stron (np. otrzymanie pomocy finansowej od dziadków macierzystych) nie mają wpływu na ustalenie takiej renty.

Renta, do zażądania której upoważnia art. 446 § 2 k.c. ma być określona "stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego", a jej świadczenie ma trwać przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Do tych samych przesłanek nawiązał ustawodawca w art. 135 § 1 k.r.o., w którym wyznaczył zakres obowiązku alimentacyjnego (tak SN w wyroku z dnia 30 stycznia 2015 r. w sprawie III CSK 132/14, OSNC-ZD 2016/2/31). Innymi słowy, na gruncie tego przepisu w przypadku renty przysługującej osobom, wobec których na zmarłym ciążył ustawowy obowiązek alimentacyjny, nie jest istotne, czy zmarły faktycznie te obowiązki wykonywał; wystarczy, że zostały spełnione przesłanki, od których realizacji zależało istnienie obowiązku alimentacyjnego. Celem renty, o jakiej mowa w art. 446 § 2 k.c., jest bowiem naprawienie szkody polegającej na tym, że uprawniony do alimentów nie może ich uzyskać wobec śmierci zobowiązanego (tak J. Gudowski, G. Bieniek - Kodeks cywilny. Komentarz. Księga trzecia. Zobowiązania pod red. J. Gudowskiego, LexisNexis, teza 9 do art. 446 k.c.).

Z treści art. 446 § 2 k.c. jednoznacznie wynika, że przy ustalaniu zakresu zobowiązania zmarłego, który był obciążony obowiązkiem alimentacyjnym, Sąd musi dokonać oceny nie tylko rzeczywiście uzyskiwanych przez niego dochodów, ale jego możliwości zarobkowych. Wyznaczenie tych możliwości winno być oparte na realnych podstawach przemawiających za tym, że z dużym prawdopodobieństwem zmarły osiągnąłby oznaczone dochody.

W świetle poczynionych ustaleń nie może budzić wątpliwości, że zmarła matka powodów - P. P. byłaby zobowiązana alimentacyjnie, jak również faktycznie spełniałaby swój obowiązek alimentacyjny względem dzieci. Sąd Okręgowy ustalając zakres możliwości zarobkowych P. P. trafnie ustalił, że kształtowały się one co najmniej na poziomie płacy minimalnej, przy czym wraz ze wzrostem potrzeb materialnych dzieci i zakresem ich samodzielności, potencjalne możliwości podjęcia pracy przez matkę powodów byłyby wyższe.

Zasadniczy zarzut pozwanego związany z kwestionowaniem zasądzenia renty na rzecz powodów, związany był z tym, że zdaniem tego apelującego skoro matka małoletnich partycypowałaby w kosztach ich utrzymania w kwotach po ok. 500 zł, zaś obecnie otrzymują kwotę wyższą, tj. po 670 zł z tytułu umieszczenia w rodzinie zastępczej, to nie można uznać, że ich sytuacja finansowa uległa pogorszeniu i wymaga zasądzenia od pozwanego renty w kwocie po 500 zł na rzecz każdego z małoletnich. Pozwany wskazywał nadto, że powodowie otrzymują od ojca alimenty w kwotach po 600 zł miesięcznie.

Odnosząc się do powyższego należy w pierwszej kolejności podkreślić, że małoletni nie otrzymują faktycznie od ojca alimentów, zaś egzekucja tego świadczenia od M. P. okazała się bezskuteczna, co wynika m.in. z zaświadczenia z dnia 22 stycznia 2020r. wydanego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Lesznie w sprawie Kmp 11/19 (k. 153). Ponieważ ojciec dzieci nie wywiązywał się z obowiązku alimentacyjnego, zaś egzekucja alimentów okazała się bezskuteczna, zmarła P. P. otrzymywała po 500 zł na każde z dzieci z Funduszu (...). Co jednak istotne - aktualnie małoletnim umieszczonym w rodzinie zastępczej u dziadków macierzystych nie przysługuje już takie uprawnienie, co wynika z art. 10 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, zgodnie z którym świadczenia z funduszu alimentacyjnego nie przysługują, jeżeli osoba uprawniona została umieszczona w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie lub w pieczy zastępczej.

Rozważania te należy również uzupełnić o kwestię świadczeń związanych z umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Z jednej strony świadczenia te nie byłyby przez dzieci otrzymywane, gdyby ich rodzic żył. Z drugiej strony widoczna jest intencja ustawodawcy, aby świadczenia te miały absolutnie dodatkowy charakter i nie były uwzględniane przy ocenie sytuacji majątkowej małoletnich (por. w tym zakresie art. 135 § 3 pkt 2 k.r.o.). Stosownie bowiem do treści art. 135 § 3 pkt 2 k.r.o. świadczenia tego rodzaju nie wpływają na zakres świadczeń alimentacyjnych i jako takie nie mogą być brane pod uwagę przy ustalaniu wysokości tego świadczenia obciążającego dłużnika. Zatem nie powinny być one brane pod uwagę także przy ustalaniu świadczenia rentowego stosownie do treści art. 446 § 2 k.c.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny uznał, że wbrew zarzutom strony pozwanej, nie można uznać, że aktualna sytuacja finansowa małoletnich jest bardziej korzystna, aniżeli ta, w jakiej znajdowali się, gdyby ich matka żyła. Tym

samym roszczeniu o zasądzenie renty było w pełni uzasadnione. W konsekwencji uznając wszystkie zarzuty pozwanego odnoszące się do rozstrzygnięcia o rencie za bezzasadne, Sąd Apelacyjny oddalił jego apelację w całości.

Przechodząc natomiast do zarzutów strony powodowej związanych z wysokością renty, Sąd Odwoławczy uznał, że zasługują one na uwzględnienie, co skutkowało podwyższeniem zasądzonej na rzecz powodów renty do żądanych w apelacji kwot po 750 zł, począwszy od 1 stycznia 2022r.

Trafnie zarzucali apelujący powodowie, że przy ustalaniu wysokości renty z art. 446 § 2 k.c. należało wziąć pod uwagę obecną sytuację życiową powodów, którzy są w wieku nastoletnim, a ich potrzeby wzrosły także z uwagi na rosnące koszty ich utrzymania w porównaniu z sytuacją aktualną na datę orzekania przez Sąd I instancji. Także możliwości zarobkowe zmarłej byłyby obecnie wyższe, mając choćby na uwadze podwyższenie wysokości płacy minimalnej z kwoty 1920 zł aktualnej na datę orzekania przez Sąd Okręgowy, do kwoty 2363 zł netto w 2022r. W konsekwencji Sąd Apelacyjny podwyższył rentę zasądzoną na rzecz powodów do kwot po 750 zł począwszy od 1 stycznia 2022r. Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że zasądzone kwoty renty są adekwatne do aktualnych potrzeb dzieci w zakresie zwiększonych kosztów ich utrzymania, kształtowanych przez wydatki na ich wyżywienie, kształcenie, zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych i pozostałych potrzeb bytowych. Nadto są adekwatne do potencjalnych dochodów matki powodów, jakie mogłaby otrzymywać przy uwzględnieniu jej aktualnych możliwości zarobkowych i wzrostu płacy minimalnej.

Z tych wszystkich względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 5 w ten sposób, że zasądzoną w punkcie 2 i 4 wyroku od pozwanego na rzecz powodów rentę w kwocie 500 zł miesięcznie podwyższył do kwoty po 750 zł miesięcznie począwszy od 1 stycznia 2022 roku.

W pozostałym zakresie na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powodów, jak również oddalił apelację pozwanego w całości.

Mając na uwadze fakt, że apelacja powodów została uwzględniona tylko w niewielkiej części, zaś w pozostałym zakresie została oddalona, a także apelacja strony pozwanej została oddalona, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 100 k.p.c. zniósł wzajemnie koszty poniesione przez strony w postępowaniu apelacyjnym.

Krzysztof Józefowicz

(...)

st. sekr. sądowy E. G.